សេរីភាពមូលដ្ឋាន
ការបោះឆ្នោតឃុំសង្កាត់ឆ្នាំ២០២២

ការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់អាណត្តិទី៥ បានប្រព្រឹត្តទៅនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជានៅថ្ងៃទី០៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២២ ។ ចាប់តាំងពីថ្ងៃទី០១ ខែមករា ដល់ថ្ងៃទី០៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២២ គម្រោងឃ្លាំមើលសេរីភាពមូលដ្ឋាន *បានកត់ត្រានូវហេតុការណ៍ចំនួន ៥៦ករណី **ពាក់ព័ន្ធនឹងការបោះឆ្នោត ដែលជាប់ទាក់ទងនឹងការរឹតត្បិត ឬ ការរំលោភបំពានទៅលើសេរីភាពមូលដ្ឋាន។ ***ទិន្នន័យត្រូវបានប្រមូលមកតាមរយៈការតាមដានប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានប្រចាំថ្ងៃ និងការរាយការណ៍ពីហេតុការណ៍។

ការបោះឆ្នោតដោយសេរី និងយុត្តិធម៌ ទាមទាមឱ្យគោរពសិទ្ធិផ្សេងៗក្នុងចំណោមនោះរួមទាំងបរិយាកាសប្រសើរនៃសេរីភាពមូលដ្ឋាន និងមានការចូលរួមពីប្រជាពលរដ្ឋ។ សេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិ ពិតជាមានសារៈសំខាន់ណាស់ក្នុងការធានាថា សំឡេងរបស់បេក្ខជន អ្នកសារព័ត៌មាន និងពលរដ្ឋត្រូវផ្សព្វផ្សាយដើម្បីជាប្រយោជន៍សាធារណៈ។ ការគោរពសេរីភាពខាងសមាគមបានអនុញ្ញាតឱ្យគណបក្សនយោបាយទាំងឡាយអាចធ្វើការឃោសនាបោះឆ្នោត និងបង្ហាញវត្តមានរបស់បេក្ខជនឈរឈ្មោះ។ សេរីភាពខាងការជួបប្រជុំ អាចឱ្យមានការជួបប្រជុំរវាងអ្នកគាំទ្រគណបក្ស និងផ្សព្វផ្សាយសាររបស់គណបក្សនយោបាយបានកាន់តែច្រើន។

សេរីភាពខាងសមាគម

ហេតុការណ៍ចំនួន ៥៤ បានប៉ះពាល់ដល់សេរីភាពខាងសមាគម ដែលក្នុងនោះមាន ៥៣ ករណី កំណត់មុខសញ្ញាមកលើគណបក្សនយោបាយ។ គណបក្សភ្លើងទៀន បានប្រឈមខ្លាំងជាងគេ ដែលក្នុងនោះមានហេតុការណ៍ចំនួន ៤៣ ករណី ត្រូវបានការកត់ត្រា។ គណបក្សនយោបាយផ្សេងទៀត ដែលជួបប្រទះនឹងការរឹតត្បិតមានដូចជា គណបក្សបេះដូងជាតិ គណបក្សកែទម្រង់កម្ពុជា គណបក្សកម្ពុជានិយម គណបក្សខ្មែរស្រលាញ់ជាតិ គណបក្សឆន្ទៈខ្មែរ និងគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យមូលដ្ឋាន។

នៅក្នុង ១៤ ហេតុការណ៍ គណបក្សនយោបាយ និងសកម្មជន បានប្រឈមនឹងវិធានការផ្លូវច្បាប់។ ហេតុការណ៍ទាំងអស់នេះ បានធ្វើឱ្យបុគ្គលដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធ ឬ គណបក្សនោះ បានអះអាងថា វិធានការផ្លូវច្បាប់ដែលពួកគេបានប្រឈមនេះគឺបណ្ដាលមកពីរឿងនយោបាយ។ នៅក្នុងហេតុការណ៍ពីរផ្សេងគ្នា បេក្ខជនគណបក្សភ្លើងទៀន ត្រូវបានកោះហៅមកសាកសួរទាក់ទងនឹងបទញុះញង់ កាលពីឆ្នាំ ២០១៩ និង ២០២១ មកម្ល៉េះ។ ករណីទាំងពីរនេះ បុគ្គលដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធបានយល់ឃើញថា ពេលវេលានៃការកោះហៅគឺគួរឱ្យសង្ស័យ និងក្នុងគោលបំណង បំភិតបំភ័យពួកគេឱ្យផ្អាកសកម្មភាពនយោបាយ។

គណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត (គ.ជ.ប) បានលុបឈ្មោះបេក្ខជនគណបក្សជំទាស់មួយចំនួនមិនឱ្យឈរឈ្មោះបោះឆ្នោត ដោយលើកឡើងពីការខុសទម្រង់នៃការចុះឈ្មោះរបស់ខ្លួន។ គម្រោងឃ្លាំមើលសេរីភាពមូលដ្ឋាន បានកត់ត្រាបេក្ខជនចំនួន ១៨៣ នាក់ ដែលត្រូវបានលុបឈ្មោះចេញពីបញ្ជីឈ្មោះបោះឆ្នោត។ មានយ៉ាងតិច ៣ ករណី គ.ជ.ប បានថ្លែងពីភាពមិនប្រក្រតីចំពោះការចុះបញ្ជីបេក្ខជនមួយចំនួន និងលុបបញ្ជីឈ្មោះទាំងស្រុងពីបេក្ខភាពឈរឈ្មោះបោះឆ្នោតឃុំសង្កាត់ ជាជាងបង្ហាញពីគុណសម្បត្តិមិនគ្រប់គ្រាន់របស់បេក្ខជនជាក់លាក់ដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងបញ្ជីនោះ។ ការណ៍នេះនាំឱ្យគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា ដំណើរការដោយមិនមានការប្រកួតប្រជែងនៅក្នុងឃុំសង្កាត់នោះ។ ការប៉ាន់ប្រមាណនៅកន្លែងផ្សេងទៀតបេក្ខជនជំទាស់ដែលត្រូវបានដកឈ្មោះចេញពីបញ្ជីគឺមានចំនួនច្រើនជាង ៣០០នាក់។

នៅក្នុងហេតុការណ៍ចំនួន ៧ ករណី មានអំពើហិង្សាបានកើតឡើងសំដៅមកលើសមាជិកគណបក្សនយោបាយមិនកាន់អំណាច ឬទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ពួកគេ។ ក្នុងចំណោមហេតុការណ៍ទាំង ៧ នោះ មានហេតុការណ៍ចំនួន ១ ដែលភាគីទីបីម្នាក់ត្រូវបានកំណត់អត្តសញ្ញាណថាជាជនល្មើស។ ជនរងគ្រោះចំនួន ២នាក់ បាននិយាយថា ពួកគេនឹងមិនដាក់ពាក្យបណ្ដឹងនោះទេ ដោយសារតែមិនមានភាពជឿជាក់ទៅលើអាជ្ញាធរក្នុងការរកយុត្តិធម៌ឱ្យខ្លួន។

Cambodian Center for Human Rights · ADHOC · Solidarity Center · ICNL International Center for Not-for-Profit Law

ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០២២

CC BY NC SA

សេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិ

មានហេតុការណ៍ចំនួន ២០ ករណី បានប៉ះពាល់ទៅដល់សេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិ។ ក្នុងនោះមានហេតុការណ៍ចំនួន១៦ ករណី ទាក់ទងនឹងការរារាំងមកលើការលើកស្លាកគណបក្សនយោបាយរបស់គណបក្សផ្សេងទៀត។ ហេតុការណ៍ទាំងអស់នេះ រួមមានអាជ្ញាធរបានបញ្ជាឱ្យគណបក្សនយោបាយមួយចំនួនទម្លាក់ស្លាក ឬ រារាំងក្នុងការលើកស្លាក ដោយពេលខ្លះលើកឡើងពីហេតុផលប៉ះពាល់ដល់ការធ្វើចរាចរណ៍ទៀតផង។ គណបក្សដែលបានចុះឈ្មោះ មិនចាំបាច់ត្រូវការការយល់ព្រមពីអាជ្ញាធរមូលដ្ឋានក្នុងការលើកស្លាកសញ្ញារបស់ខ្លួនឡើយ។ មានស្លាកសញ្ញារបស់គណបក្សនយោបាយចំនួន ២ ត្រូវបានភាគីទីបីបំផ្លាញ។

មានហេតុការណ៍ចំនួន ១ ដែលព្រះសង្ឃមួយអង្គត្រូវបណ្តេញចេញពីវត្ត ដោយសារតែមិនព្រមឈប់ផ្សព្វផ្សាយសារគាំទ្រគណបក្សភ្លើងទៀនតាមអ៊ីនធឺណិត។

អ្នកសារព័ត៌មាន ត្រូវបានសួរនាំឱ្យបង្ហាញអត្តសញ្ញាណរបស់ខ្លួន និងបង្ហាញប័ណ្ណសារព័ត៌មាន ព្រមទាំងបានឃ្លាំមើល និងតាមដានដោយអាជ្ញាធរនៅពេលដែលពួកគេកំពុងតែសម្ភាសន៍អ្នកស្រុកនៅខេត្តកណ្តាលអំពីការបោះឆ្នោតឃុំសង្កាត់។ អ្នកស្រុកមួយចំនួនមិនហ៊ានបញ្ចេញមតិ ដោយសារតែអាកប្បកិរិយារបស់អាជ្ញាធរ ក្នុងនោះមានបុរសម្នាក់បាននិយាយថា គាត់មិន "ហ៊ាន" និយាយនោះទេ ព្រោះ "នឹងមានគេមក និងតាមឃ្លាំមើលពួកគាត់"។

សេរីភាពខាងការជួបប្រជុំ

សំណើដង្ហែក្បួនរបស់គណបក្សភ្លើងទៀនក្នុងការឃោសនាបក្សនៅទីប្រជុំជន និងតំបន់កណ្តាលក្រុងដែលជាផ្នែកមួយនៃការប្រមូលផ្តុំសមាជិករបស់ខ្លួន ត្រូវបានអាជ្ញាធរនៅខេត្តកណ្តាលបដិសេធចំនួន ០៤ លើក ដោយលើកហេតុផល "ប៉ះពាល់ដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ"។

ដើម្បីឱ្យមានលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ការបោះឆ្នោតត្រូវតែប្រព្រឹត្តឡើងដោយសេរី និងយុត្តិធម៌។ ការបោះឆ្នោត គឺអាចប្រព្រឹត្តទៅដោយសេរី ប្រសិនបើអនុញ្ញាតឱ្យពលរដ្ឋសម្តែងនូវឆន្ទៈនយោបាយរបស់ខ្លួនឱ្យបានពេញលេញ ដែលតម្រូវឱ្យមានបរិយាកាសមួយដែលមានសុវត្ថិភាព ដើម្បីឱ្យបុគ្គលនីមួយៗមានភាពជឿជាក់ថាពួកគេនឹងមិនប្រឈមនឹងការសងសឹកដោយសារតែការចូលរួមរបស់ខ្លួន។ ការបោះឆ្នោត គឺអាចធ្វើឡើងដោយយុត្តិធម៌ផងដែរ ប្រសិនបើ គណបក្សនយោបាយទាំងអស់ និងបេក្ខជនឈរឈ្មោះ អនុវត្តនូវសិទ្ធិនយោបាយ និងសេរីភាពរបស់ខ្លួនបានដូចគ្នា។

*គម្រោងឃ្លាំមើលសេរីភាពមូលដ្ឋាន ជាគម្រោងឃ្លាំមើលលំហសង្គមស៊ីវិលនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា រួមទាំងលទ្ធភាពក្នុងការអនុវត្តសេរីភាពខាងសមាគម សេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិ និងសេរីភាពខាងការជួបប្រជុំ (សេរីភាពមូលដ្ឋាន)។

**ហេតុការណ៍ត្រូវបានកត់ត្រារាល់ការរឹតត្បិតឬរំលោភបំពានលើសេរីភាពមូលដ្ឋានដែលរាយការណ៍តាមប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ឬរាយការណ៍ដោយផ្ទាល់មកក្រុមការងារគម្រោងដោយបុគ្គលម្នាក់ៗ ឬសមាគម។ ភាពខុសគ្នារវាងការរឹតត្បិត និងការរំលោភបំពានសិទ្ធិអាចធ្វើបានដោយមានច្បាប់អនុញ្ញាតជាក់លាក់ ខណៈពេលដែលការរំលោភបំពានផ្ទុយពីបទដ្ឋានច្បាប់អន្តរជាតិ។

*** ចំនួនហេតុការណ៍សរុបមានទាបជាងចំនួនហេតុការណ៍ដែលកើតឡើងមកលើសេរីភាពនីមួយៗដោយសារតែ ក្នុងចំណោមហេតុការណ៍ចំនួន១ អាចពាក់ព័ន្ធមកលើសេរីភាពលើសពី១។

ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០២២

CC BY NC SA